

Moa Bäversten
Victoria Bergman

Återbruk

I FÖRSKOLAN

Läroförlaget

Återbruk

I FÖRSKOLAN

Moa Bäversten & Victoria Bergman

LÄRARFÖRLAGET
Lärofortbildning AB
Box 17023
104 62 Stockholm
www.lararforlaget.se
info@lararforlaget.se

KOPIERINGSFÖRBUD

Förlaget påminner om att detta verk är skyddat av upphovsrättslagen. Kopiering är förbjuden, utöver lärares begränsade rätt att kopiera för undervisningsbruk enligt avtal och den mycket begränsade rätten att kopiera för privat bruk.

© 2026 Moa Bäversten och Victoria Bergman & Lärarförlaget

UPPLAGA 1 Första tryckningen

REDAKTÖR Ann-Sofie Lindholm

GRAFISK FORM Anna Bylund

FOTO OMSLAG Victoria Bergman

FOTO (där inget annat anges): Victoria Bergman, Moa Bäversten och Emilia Larsson Samoladas

TRYCKT Tryckt inom EU via Printpool, 2026

ISBN 978-91-988578-2-5

INNEHÅLL

INLEDNING	5
1. HÅLLBARHET - NU OCH I FRAMTIDEN	9
Hållbarhetens tre dimensioner	9
Avfallstrappan	11
Vad är återbruk?	12
Återvinning och källsortering	14
Giftfri förskola och regler	15
Förskolans regler styr	16
2. SKAPA MILJÖER MED ÅTERBRUK	19
Återbruksmaterial	19
Återbruk som första val	21
3. LEKFULLA MILJÖER	25
Skapa plats för lek	25
Tänk nytt kring gamla föreställningar	28
Lekrekvisita som fördjupar leken	30
Den vuxna som scenansvarig	34
4. NORMER OCH VÄRDEGRUND	37
Vad väljer vi att fylla miljön med?	37
Demokrati, delaktighet och inflytande	38
Identitetsutveckling i tidiga år	41
Känslor	45
5. SENSORISKA PLATSER	51
Varför är sensorisk lek så värdefull?	51
Sensoriskt material	53
Återbruksbullen i miljön	59
6. SPRÅK OCH KOMMUNIKATION	61
Meningsfulla mötesplatser	61
Material i en språkstimulerande miljö	63
Kommunikativa verktyg	65
Att lära sig läsa och skriva	67

7. SKAPANDE OCH ESTETIK	75
Estetiskt tilltalande, tillåtande	75
och tillgängliga miljöer	75
Vikten av att öva finmotorik	77
Skapa med loose parts	78
Barns möten med färg	80
Tänk nytt och våga blanda material!	81
Lera som estetisk utgångspunkt	82
Drama	83
Musik	85
8. DIGITALA MILJÖER	89
Adekvat digital kompetens	89
Projektorn	91
Berättande genom filmskapande	96
Programmering	96
9. MATEMATIK	99
Matematiska begrepp	99
Taluppfattning - att förstå tal och antal	102
Mönster, speglingar och symmetri	106
Matematik i bilder och böcker	108
10. NATURVETENSKAP	111
Relationen till naturen	111
Återbruk och naturvetenskapliga aktiviteter	113
Biologi - fysik - kemi	113
11. TEKNIK	123
Vardagsteknik och mekaniska mojänger	123
De mäktiga fem	125
Bygg och konstruktion	128
Barnen gör nytt av gammalt	133
12. PEDAGOGISK DOKUMENTATION	135
Det pedagogiska kretsloppet	136
Återbrukade dokumentationsidéer	137
Etik kring dokumentation	141
REFERENSER	142
Bildförteckning	144

INLEDNING

Vad har Pippi, Mucklorna, Storm-Stina och Linnea i målarens trädgård gemensamt? Jo, att de kan se det fina i det som andra valt bort. Pippi är en sakletare, Mucklorna i Pettsson och Findus samlar möjänger, Storm-Stina samlar skatter och Linnea sparar på minnen, för man vet aldrig när man behöver dem igen.

Känner ni igen känslan när man hittar det där fina, blänkande snäckskalet på stranden eller när man får syn på en pinne som har en spännande form? Eller när man råkar hitta en liten, mystisk grunka som väcker ens nyfikenhet? Var har den suttit och vad kan den användas till? Karaktärerna ovan kan, precis som barn ofta gör, se det fina och värdefulla i det som andra kanske skulle betrakta som skräp. Detta är något som även vi författare har haft glädjen av att kunna göra ända från barnsben och upp i vuxen ålder. Vi dras till föremål som väcker fascination och det upplever vi att barn också gör. Kanske gör de det för att möjligheterna med återbruksmaterial är oändliga! Endast ett föremål kanske inte säger så mycket men när flera kommer samman uppstår något nytt och magiskt.

I den här boken kommer ni att få mängder av tips på hur man kan ha återbruksmaterial som utgångspunkt när man möter läroplanen

för förskolans olika områden i undervisningen. Kapiteluppdelningen har vi valt för att göra det lättare att hitta fram till det man vill inspireras av, även om flera av ämnena går i varandra och inte alltid kan särskiljas. Den röda tråden är barnens lek som grund för utforskande och lärande oavsett vilket område vi än tar oss an. Då och då kommer ni att möta våra Återbruksrecept som ni kan testa tillsammans med barnen. Varje kapitel avslutas med en övning som ni vuxna på förskolan kan göra tillsammans för att stärka er samsyn, fördjupa er inom något område och för att väcka nya tankar och idéer för hur ni kan ta arbetet med återbruk vidare med barnen.

Vi ser återbruk i förskolan som ett arbetssätt men också som ett verktyg för lek, utforskande, kreativitet, kommunikation, problemlösning och fantasi. Det är också ett verktyg för att förstå hållbarhet, leva hållbart och som kopplar samman barnens värld med världen i stort.

Västerås & Lönsboda

Moa Bäversten & Victoria Bergman

En positiv framtidstro ska prägla utbildningen. Utbildningen ska ge barnen möjlighet att tillägna sig ett ekologiskt och varsamt förhållningssätt till sin omgivande miljö och till natur och samhälle. Barnen ska också ges möjlighet att utveckla kunskaper om hur de olika val som människor gör kan bidra till en hållbar utveckling – såväl ekonomisk och social som miljömässig.

(Skolverket, 2025, s. 9)

HÅLLBARHET - NU OCH I FRAMTIDEN

Begreppet hållbar utveckling har stått med i läroplanen för förskolan sedan år 2018. Citatet i bilden börjar med orden *en positiv framtids-tro* och det tänker vi är kärnan i hela det här förhållningssättet. För ett förhållningssätt är det. Inte ett litet projekt eller tema som vi tar in i undervisningen lite då och då, när det passar, utan något som genom-syrar allt vi säger och gör med barnen på förskolan – hela dagarna.

I Brundtlandkommissionens rapport *Vår gemensamma framtid* från 1987 nämns begreppet hållbar utveckling för första gången. Enligt kommissionen innebär hållbar utveckling att vi tillgodoser dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjlighet att tillfredsställa sina behov (Brundtland, 1987). Det betyder att vi måste leva på ett sätt i dag så att framtida generationer ska kunna ha samma möjligheter som vi.

Hållbarhetens tre dimensioner

Hållbar utveckling delas ofta upp i tre dimensioner för att det breda och omfattande begreppet ska kunna förstås från olika perspektiv: social, ekonomisk och ekologisk, eller som det ibland benämns miljömässig, hållbarhet. Dessa områden täcker allt och berör oss, från det som ligger oss närmast hjärtat som vår familj och våra relationer till stora globala utmaningar som världsekonomin och hur vårt jordklot mår. Därför behöver vi hitta sätt att bryta ner innehållet för att det ska kunna implementeras i förskolans värld.

Social hållbarhet

Den *sociala delen* av hållbarhet lyfter fram vikten av goda relationer – både mellan individer och samhället i stort. En förutsättning för detta är förståelsen för allas lika värde. Eva Årlemalm-Hagsér, professor i pedagogik, (2021) betonar betydelsen av jämlikhet, jämställdhet och möten som främjar hållbara gemenskaper. Det handlar om att barnen från tidig ålder får öva på samspel, skapa vänskapsrelationer, behålla och vårda vänskap samt öva på att leva sig in i andra människors situation.

Vårt uppdrag i förskolan blir därför att ge barnen möjlighet att utveckla respekt, träna på att ta ansvar och främja solidaritet. Genom dagliga små handlingar, att hjälpa till frivilligt och i undervisning skifta fokus från den egna individen till gruppen övas och skapas förståelse för vikten av att vi människor arbetar tillsammans i gemenskap – en grundförutsättning för en socialt hållbar framtid.

Ekologisk hållbarhet

Den *ekologiska delen* knyts till barns förståelse för naturen. Fokus ligger på att utveckla omsorg om miljön, hopp om framtiden och en insikt om att alla är en del av naturens kretslopp (Ärlemalm-Hagsér, 2021).

Naturvårdsverket (2011) lyfter fram att barn som bygger en relation till naturen också tar bättre hand om den, men att vi även får tänka på att många barn i dag vistas i miljöer med väldigt lite naturinslag. Att barn vistas utomhus för att få en kärleksfull relation till sin utemiljö räcker inte. De behöver också få *den positiva naturupplevelsen* med sinnliga, känslomässiga och existentiella upplevelser. En naturkontakt som är förknippad med välbefinnande och lärande, som också kan lägga grunden till en livslång relation med naturen (Naturvårdsverket, 2011). Kärleken till naturen kan vi vuxna hjälpa barnen att finna och utveckla. Ett fint stöd i arbetet med natur och hållbarhet kan vi hitta hos Naturskoleföreningen, Skogen i skolan samt Håll Sverige rent, som även driver *Grön flagg* till exempel.

Ekonomisk hållbarhet

Den *ekonomiska delen* av hållbarhet kan ses som långsiktig och stabil ekonomisk utveckling som inte påverkar den ekologiska eller sociala hållbarheten negativt. Ordet ekonomi för ofta tankarna till pengar men enligt forskarna Ingrid Engdahl, Mary Moloney och Denise Baker (2024) rymmer begreppet ekonomisk hållbarhet mer än det. En central del är att naturresurser används klokt genom hållbar produktion och konsumtion. Det innebär att vi behöver minska användningen av naturresurser och använda produkter och material så länge som möjligt (Engdahl m.fl., 2024). För oss i förskolan kan det handla om hur material används på ett klokt sätt, till exempel genom återbruk, källsortering och att vi lyfter upp och resonerar kring vilka följder resursanvändning får för både människor och miljö.

Återbruk som inspirerar lärande och ger framtidshopp

Kan materialet vi redan har i förskolan användas på fler sätt? Kan vi ge nytt liv åt det som en gång ratats, och tillsammans med barnen upptäcka nya hållbara vägar?

I dag riktas stort fokus mot förskolans miljöer och hur de kan formos utifrån barnens nyfikenhet, behov och rätt till utbildning. Ofta söker vi lösningar i att köpa nytt – men är det alltid nödvändigt? Tänk om vi i stället kan låta både förskolans resurser och jordens tillgångar räcka längre.

Den här boken presenterar praktiska idéer och konkreta strategier för hur återbruksmaterial kan bli en naturlig utgångspunkt i undervisningen och i arbetet med läroplanens olika områden. Den ger verktyg för att skapa miljöer som inte bara möter barnens behov och rätt till utbildning, utan också värnar om vår gemensamma planet.

Med inspirerande bilder och ett tydligt fokus på både praktik och hållbarhet är detta en bok för alla i förskolan som vill skapa miljöer där barnens ögon får glittra – och där framtiden formas med omtanke.

Moa Bäversten är
förskollärare, föreläsare,
utbildare och författare
med hjärtat i barns
möjligheter att utveckla
ett rikt språk.

Victoria Bergman
är förskollärare och
lärarutbildare med
en stor passion
för barns miljöer
i förskolan.